

İki Ölüm Arasında.

Ender Herdurak'ın anısına...

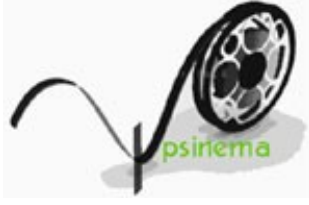
Özgür Ögütçen¹

¹Psikiyatrist, Mehmet Akif Ersoy Hastanesi, İstanbul

e-posta: ozgur84@hotmail.com

İki türden ölüm arasında, yani simgesel ölüm ve fiziksel ölüm arasında, bir yerlerde durmak mümkün müdür? Kahramanca suicidal bir jestle simgesel olarak ölmüş olmayı fiziksel ölümle bir kez daha onaylayıp gerçekliğe dönüştürmek mümkün müdür? İntihar artık nefes almayı bile zorlaştıran simgeselden düşmüş olma halini, gerçek'in dayanılmaz ağırlığını o son adımı atarak maddi varlığımızın sözsüz evrenine ekleyiverir, onu bu dilsiz, bu konuşulamaz yoğunlukta yok ediverir. Bunun bir tür vecd hali, bir tür kurtuluş olup olmadığını bilemeyiz. Ama bu sıkışmanın, bu çıkışsızlığın, bu ne yaparsan yap değişmez vaziyetin mutlaklığı hakkında fikir verici olabilir. Bazen narsisistik bir kriz şeklinde, bazen psikotik bir parçalanmanın girdabında, bazen de mutsuzluğun en derininin koyuluğunda insanın güçsüz bedeni artık bu simgesel yükü taşıyamaz. Bu, travmadır. Onulmaz, çaresiz acıların elinde yanıp tutuşan öznenin, son yardım umudunu bile tükettiği ölü dışarıdır bu ve onunla kaynaşma arzudur. Ne yazık ki bunun bilinci dayanılmazdır. Bu bilgi kendisiyle ne türde bir şey yapılabileceğini bilemediğimiz bir bilgidir.

Ender Herdurak'ı bundan yaklaşık üç yıl önce yağmurlu bir Kasım akşamında tanıdım. Grubumuzun (Lacan Okumaları İçin Zizek Grubu) yaptığı ilk etkinlik olan "Zizek" belgeseli gösterimi vardı. Büyük umutlarla kalabalık kitleler toplayacağımızı düşünmüştük, ama yağmurun da azizliği sonucu sadece yedi kişiyle gerçekleştirilebildi gösterim. Ender Bey bu ilk gösterimden sonraki -eğer yanılmıyorsam- hemen tüm etkinlik ve toplantılarımıza katıldı. Her toplantı öncesi elindeki plastik poşetlerde getirdiği DVD'leri veya kitap fotokopilerini bizlerle paylaştı. Kendi yapamadığı, yetemediği bu bilme-öğrenme arzusunu bizlere sürekli aktarma hevesindeydi. Fransızca Lacan belgeselleri, İngilizce sinema metinleri, emvayi çeşit filmler vesair... İstedığınız ama bulamadığınız herhangi bir kitabı ona söylemek yeterliydi, bir sonraki toplantıya genelde sözü geçen kitabı ve fazlasını bulmuş

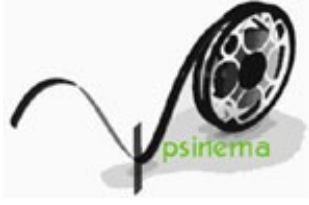

olarak geliyordu. Yorulmak bilmez bir arşivciydi: dünya sinemasının en seçkin beş bin-altı bin örneği kendisinde mevcuttu. Bundan gurur duyuyordu, hafif bir büyüklemeyle arşivinin genişliğinden dem vurmaktan hoşlandığı seziliyordu.

Şimdi geriye doğru baktığımda bütün bu toplama-biriktirme işinin işlevinin ne olabileceğini düşünüyorum. İçerideki ölümcül vakuma karşılık takıntılı bir şekilde biriktiriyordu, sınıflıyordu, paylaşıyordu, paylaştırıyordu.

Bir keresinde Kadıköy Çarşısı'ndaki Baylan Pastanesi'nin karşısındaki pastanede buluşmuştuk, adını tam hatırlayamadım oranın; Hacı Bekir miydi... Belki. Lacancı film okuması yapmak istediğini, filmi belirlediğini, konuşmacıları belirlediğini, hatta belirlediği filmle ilgili internette İngilizce metinler bastığını ve benim de konuşmacı olmamı istediğini söylemişti. Ben de bütün süreci hiç danışmadan, konuşmadan öngördüğü için içten içe kendisine kızmıştım. O buluşmamızın sonunda böyle bir toplantıya ancak seyirci olarak katılabileceğimi söyledim. O da bana kızdı, daha çok kırıldı sanırım. Buluşmamızın böyle sonuçlanmasına üzüldüm. Daha sonra bu film toplantısı başka konuşmacılarca başarılı bir şekilde gerçekleştirildi. Şimdi onu reddetmekle doğru mu yaptım diye düşünüyorum!

Ölüm, açıktır ki insanda geçmişe yönelik bir muhasebe başlatıyor: geçmişteki fiillerimizin olası anlamlarını başka bir ışık altında tekrar görmemizi sağlıyor. O anda hissedemediğimiz şeylerin, bize doğru gelen iddiaların, hedeflerimizin yeniden içindeki başka potansiyellerle birlikte görülmesini sağlıyor. Kendi adıma söyleyebileceğim onun o kırılğan doğasını bilseydim o zaman o toplantıya giderdim. Ama insan kuru bir nezaketten öte içtenlikle kararlar verebilmek için pek de gerekli durumda olmuyor her zaman. Ender Bey'in bana doğru gelmeyen isteği, aslında iki öznenin arasında özneler arası iletişimin nasıl imkansız olduğunu göstermesi açısından iyi bir örnek. Bu soruyu kendi hayatımda da hep düşünüyorum: Ahlak nedir? Ona salt ahlak açısından şöyle diyebilmeliydim: "Sizi seviyorum ya da seveceğim ama narsisistik fantazinizde yer alamam. Lütfen psikanalize gidin!". Bu sizlere çok skandalvari, çok acımasız, çok terbiyesiz görünebilir; ama daha iyi bir yöntem biliyor musunuz? Ancak bunu da söyleyemedim, kişisel nezaket kuralları ahlakın hilafına buna izin vermezdi vermedi de. O zaman şu klişe soruya geri dönelim: "Yanlış bir yaşam nasıl doğru yaşanabilir?". Benim açımdan ahlak, nezaket ve doğru yaşamak birbirinden kesin olarak farklı şeylerdir. Ortalama naziklikte bir insan olduğumdan Ender Bey'i nazikçe

reddettim, onun bana kırılmasına üzuldüm, kendi açımdan da arzumu ifade ettiğim için mutlu oldum. Fakat ahlaklı davranmadığımı düşünüyorum. Onu sevseydim böyle yapmazdım, sevmek için de yeterince süre tanımamıştım onu. Bildiğim bir şey varsa çok nazik ve müstesna bir insan olduğuydu. Ve çok yumuşak başlıydı. Onunla ilgili eleştirel şeyler söylemeyi de isterdim, onunla ilgili derken Ender Bey'in doğrudan kendisiyle, kişiliğiyle ilgili değil; nasıl olup da 2009 yılının eylül ayında buradaki büyük Öteki'nin onun yaşamını taşıyamadığıyla ilgili ve ona, böyle bir arşivciye, *Sinematek*'çiye, metin koleksiyoncusuna Öteki'nde yer olmadığıyla ilgili konuşmak isterdim. Onu daha çok tanıyıp daha çok sevmek isterdim ve mümkünse ona yardım etmek isterdim.

Her ölüm umutsuz bir sorudur. Kime, neye sorulduğunu bilemediğimiz bir sorudur. Umutsuzca sorulan bu sorunun aslında öğrenmek istediği basitçe şudur: “Ben neyim?”. “Ben senin arzunda neyim?” ve en son olarak “Benden ne istiyorsun?”. Bu soru indirgenemez, ontolojik olarak *yok* statüsündeki bir Öteki'ye sorulmaktadır. Bireysel tarihimizin karanlığı ya da aydınlığı, umutsuzluğu ya da umut varlığı bu soruya yaşamımızla bir cevap verip veremeyeceğimizi veya cevap vermektен vazgeçmeye dayanıp dayanamayacağımızı belirler. Zaten psikanalizde insana bu soruların aslında bir cevabı olmadığı basit gerçeğini öğretmiyor mu? O halde psikanalizin bu bağlamda bir emri de “Katlan!” değil mi? Ender Bey, yorulmak bilmez koleksiyoncu, neye dayanamadın?

Susan Sontag bir yerde koleksiyoncudan bahsederken, artık klişe olmuş, şu gözlemi yapar: “Koleksiyoncu biriktirmek için biriktirir. Onun için biriktirmek kendi başına yeterlidir. Biriktirme arzusu artık o nesneden alınan keyiften öte biriktirmenin kendisinden alınan keyfe dönüşmüştür.” der. Koleksiyoncu farklı türde bir kişidir: zihni bizim gibi çalışmaz; o sürekli bir şeyleri arzular, ona sahip olursa neler olacağını tasarlar, bekler, arar, bulmaya çalışır, elde edince sever, temizler, dikkatlice yerleştirir. Sonra anlatır, gösterir, bahseder. Hep bir ötekine konuşur, onun için biriktirir. O gelmeyen vuslat için çalışır, arar, araştırır.

Koleksiyoncu insanlardan uzak durur. Bizim toplantı bitince Ender Bey hemen birkaç kelime söyleyip ortadan kaybolurdu. Sanki bizden, oradan sözleri alıp gidiyordu; bir köşede bunları sindirip, üzerlerine düşünüyordu. Bunlar onda yeni koleksiyon fikirleri esinliyordu, sonraki toplantıya başka fikirlerle, başka DVD'lerle, başka başka kitaplarla geliyordu. En

arkada oturuyordu, herkesi görebileceği bir yerde. Ne yazık ki koleksiyonu yapılacak en değerli *O* şeyi bulamadı sanırım. Onun yerine çok film izleyelim.